

Stanovisko Súdnej rady Slovenskej republiky

I.

Úvod

1. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky žiadosťou o poskytnutie stanoviska zo dňa 05. apríla 2024 v disciplinárnej veci vedenej pred ním pod sp. zn. 32D/16/2023 požiadal Súdnu radu Slovenskej republiky podľa § 25 ods. 2 zákona č. 432/2021 Z. z. o disciplinárnom poriadku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Disciplinárny súdny poriadok) o výklad čl. III ods. 1 Zásad sudcovskej etiky „ohľadom správania sa a vystupovania sudcu vo vzťahu k inému sudcovi na verejnosti, **konkrétne či a za akých okolností možno považovať za porušenie zásad sudcovskej etiky fyzický útok sudcu (konkrétne chytenie za košeľu pod krkom) vo vzťahu k inému sudcovi na verejnosti. V prípade prijatia záveru, že fyzický útok (chytenie za košeľu pod krkom) je v rozpore s článkom III. ods. 1 Zásad sudcovskej etiky, má sa vzťahovať takýto záver na akúkoľvek jej intenzitu respektíve závažnosť?**“
2. Podľa článku III ods. 1 Zásad sudcovskej etiky (ďalej len „zásady etiky“) sudca rešpektuje a presadzuje nezávislosť, bezúhonnosť, morálnu integritu a nestrannosť súdnictva a vyhýba sa nevhodnému správaniu či vystupovaniu vrátane takého, ktoré objektívne vzbudzuje dojem nevhodnosti.
3. Súdna rada Slovenskej republiky (ďalej len „súdna rada“) pri vypracovaní stanoviska zotrvala na svojom doterajšom výklade článku III ods. 1 zásad etiky, zohľadnila obsah príloh k zásadám, medzinárodných odporúčaní (tzv. soft law sudcovskej etiky) odlišných od príloh k zásadám etiky, osobnostné predpoklady kladené na osobu sudcu platným právnym poriadkom, ako aj judikatúru najvyšších súdnych autorít.

II.

Východiská

Uznesenia súdnej rady k výkladu čl. III ods. 1 zásad etiky

4. Uznesenie súdnej rady 102/2018 z 30. apríla 2018 k tomu, čo konkrétne, resp. aké situácie je možné subsumovať pod „nevhodnosť správania, či vystupovania, vrátane takého, ktoré objektívne vzbudzuje dojem nevhodnosti“.

Nespochybnuje sa právo sudcu na súkromný život. Sudca nemá byť izolovaný od spoločnosti, v ktorej žije, pričom sa má podieľať na vytváraní rovnováhy medzi stupňom jeho zainteresovanosti v spoločnosti a potrebou, aby bol vnímaný ako nestranný a nezávislý. Sudca nenarúša svojim správaním sa **v súkromí** zásadu sudcovskej nestrannosti, nezávislosti a hodnotu dôstojnosti výkonu sudcovskej funkcie, čo znamená:

- sudca sa vyhýba nevhodnému správaniu, či vystupovaniu na verejnosti, ktoré by mohlo **oprávnene vyvolať pohoršenie alebo pobúrenie, napríklad pre jeho opitosť, neprímerane rušivé správanie sa, agresivitu, neslušné vyjadrovanie sa alebo priame, či nepriame obťažovanie iných jednotlivcov**; nemal by opakovane

alebo sústavne konzumovať alkohol, prípadne hlučne a rušivo sa správať v takej miere, ktorá by mohla vyvolať zníženie dôvery v jeho schopnosť nezávisle a objektívne rozhodovať.

5. Uznesenie 69/2022 z 28. apríla 2022

V kontexte funkcie pravidiel etického správania sa sudcov a sudkýň ako dôležitého faktora pre dôveru v justičný systém (druhý odsek preambuly zásad etiky) však treba osobitne upozorniť na to, že právo vždy pôsobí v konkrétnom spoločenskom prostredí. Dôvera v súdnu moc – v schopnosť sudcov a sudkýň rozhodovať len na základe právnych predpisov, bez strániac sa vlastných záujmov, záujmov iných ľudí, či verejnej mienky – je nevyhnutnou podmienkou fungovania práva a jeho efektívneho vymáhania. Dôvera v súdnu moc je sociálnym faktom. Je preto dynamická a jej úroveň v konkrétnej spoločnosti je výslednicou viacerých udalostí. **Úroveň dôvery v súdnu moc ovplyvňuje to, ako nestranný pozorovateľ v teste objektívnej stránky nezaujatosti, teda z hľadiska teórie zdania, vyhodnocuje správanie sudcu. Pri nižšej dôvere v súdnu moc je pozorovateľ takpovediac kritickejší.** Za určitých okolností by teda správanie, ktoré z hľadiska teórie zdania nevzbudí pochybnosti pri vysokej, povedzme 70 percentnej dôveryhodnosti súdnej moci, oprávnené pochybnosti u nestranného pozorovateľa pri nízkej dôveryhodnosti vzbudí.

6. Uznesenie súdnej rady 132/2022 z 15. júna 2022, 64/2023 z 16. februára 2023

Sudca je povinný preukazovať a presadzovať správanie na vysokej úrovni, a to s cieľom posilnenia dôvery verejnosti v súdnictvo, ktorá je základom zachovania sudcovskej nezávislosti. **Sudca svojím občianskym životom a svojím správaním má byť príkladom dobrých spoločenských spôsobov a osobnej dôstojnosti.** Dôstojnosť v správaní sudcu zahŕňa aj prejavovanie zdvorilosti a intelektuálnej múdrosti.

Vzťahy medzi sudcami by mali byť založené na dôvere, čestnosti, tolerancii, rešpekte, ohľaduplnosti, vzájomnej pomoci a výmene skúseností. Sudca si má vytvoriť a udržiavať s kolegami také vzťahy, ktoré sú vhodné a ktoré rešpektujú ich autonómiu a nezávislosť. Okrem dodržiavania vysokých noriem správania v osobnom živote by sudcovia mali pozitívne vplývať na svojich kolegov a podporovať ich, aby konali rovnako keďže pochybné správanie jedného sudcu môže vrhnúť tieň na celú justíciu.

7. Uznesenie súdnej rady 167/2022 z 17. augusta 2022

Sudca je povinný pri plnení všetkých svojich činností zdržať sa akéhokoľvek neslušného správania a všetkých prejavov, ktoré by sa ako neslušné mohli javiť. **Sudca je pod neustálym dohľadom zo strany verejnosti a preto musí slobodne a ochotne prijať určité osobné obmedzenia, ktoré by sa bežnému občanovi mohli javiť ako príťaž. Konkrétne je sudca povinný správať sa spôsobom zodpovedajúcim dôstojnosti jeho funkcie.** Sudca svojím občianskym životom a svojím správaním má byť príkladom dobrých spoločenských spôsobov a osobnej dôstojnosti. **Na osobu sudcu sú v spoločnosti kladené zvýšené nároky i v rámci toho, ako je na verejnosti vnímané jeho správanie, vystupovanie, či jeho vyjadrenia.**

Prílohy k zásadám etiky

8. Londýnska deklarácia o sudcovskej etike

Sudca vo verejnom, ale aj osobnom živote má rovnakú povinnosť **bezúhonnosti**. Z princípu **bezúhonnosti** môžu vyplývať dve povinnosti: **povinnosť čestnosti a povinnosť dôstojnosti alebo cti**. **Zdvorilosť a intelektuálna čestnosť riadia jeho vzťahy so všetkými pracujúcimi v súdnom systéme, vrátane ostatných sudcov.**

Česť od sudcu vyžaduje, aby zabezpečil prostredníctvom svojej odbornej praxe a osoby, že neohrozuje verejný obraz o sudcovi, súde alebo súdnom systéme.

Pri výkone svojej funkcie, ako aj vo svojom osobnom živote sudca vynakladá všetko úsilie, aby nenarušil dôveru, ktorú do neho vložili jednotlivci.

Sudca sa pri jednaní s kolegami chová spôsobom, ktorý je dôstojný, korektný a chápaný. S kolegami udržiava vzťahy, ktoré sú korektné a rešpektujú ich samostatnosť a nezávislosť. Sudca zabezpečuje, aby boli hodnoty rešpektu zdieľané a rešpektované všetkými.

Sudca je súčasťou pracovnej komunity, je **schopný pracovať v tíme s kolegami.**

9. Stanovisko CCJE č. 3 (2002)

Sudcovia by sa vo svojom súkromnom živote mali správať čestne. Sudcovia by sa mali správať bezúhonne, a to pri výkone svojej funkcie, aj v osobnom živote.

Medzinárodné odporúčania (odlišné od príloh k zásadám etiky)

10. Bangalórske zásady

Hodnota 3 INTEGRITA

Zásada: Integrita je základným predpokladom náležitého výkonu funkcie sudcu.

Aplikácia: Sudca je povinný správať sa tak, aby sa mu z pohľadu objektívneho pozorovateľa nedalo nič vytknúť. Správanie a konanie sudcu musí verejnou ubezpečovať, že môže veriť v integritu súdnictva. Spravodlivosť má byť nielen vykonávaná, ale musí sa aj javiť, že je vykonávaná.

Hodnota 4 SLUŠNOSŤ (ADEKTVÁTNOSŤ SPRÁVANIA)

Zásada: Slušný prístup sudcu, ktorý prezentuje aj navonok, je základom výkonu všetkých činností sudcu.

Aplikácia: Sudca je povinný pri plnení všetkých svojich činností zdržať sa **akéhokoľvek neslušného** správania a všetkých prejavov, ktoré by sa ako neslušné mohli javiť. Sudca je pod neustálym dohľadom zo strany verejnosti, a preto musí slobodne a ochotne prijať určité osobné obmedzenia, ktoré by sa bežnému občanovi mohli javiť ako príťaž. Konkrétne je sudca povinný správať sa spôsobom zodpovedajúcim dôstojnosti jeho funkcie.

Právne predpisy upravujúce osobnostné predpoklady sudcu

11. Vyhláška č. 307/2022 Z. z. Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky z 26. augusta 2022, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výberovom konaní na funkciu sudcu.

Z prílohy k uvedenej vyhláške vyplývajú vlastnosti, ktorých prítomnosť sa u sudcu vyžaduje a hodnotí pri výberových konaniach: intelektové schopnosti, tvorivosť, komunikačné schopnosti, sebaopoznanie, **kultivované vystupovanie**, dôveryhodnosť, **emocionálna stabilita**.

Podľa § 14 ods. 2 cit. vyhlášky:

(2) Člen výberovej komisie musí pri kladení otázok postupovať tak, aby na základe odpovedí uchádzača bolo možné ohodnotiť aj jeho osobnostné predpoklady v tomto členení:

- d) **sebaopoznanie, najmä schopnosť sebareflexie a uvedomovanie si svojich silných a slabých stránok,**
- e) **kultivované vystupovanie, najmä zdvorilé správanie a schopnosť prejavovania empatie,**
- f) dôveryhodnosť, najmä schopnosť vybudovať dôveru a čeliť etickým dilemám,
- g) **emocionálna stabilita, najmä pokoj, vyrovnanosť a schopnosť emočnej kontroly.**

Súdne rozhodnutia

12. Rozsudok Najvyššieho správneho súdu SR z 22. novembra, sp. zn. 31D 7/2022 (odmietanie násilia alebo svojpomoci pri riešení vlastných problémov ako podstata moderného právneho štátu). Nález Ústavného súdu ČR z 11. apríla 2017, sp. zn. IV. ÚS 2609/16 a z 5. septembra 2016, sp. zn. I. ÚS 2617/15 (k záväzku byť sudcom 24 hodín denne, k vnímaniu sudcu vo verejnosti).

III.

Záver

13. Jednotlivec, ktorý prijal funkciu sudcu, prijíma spolu s funkciou povinnosť sebakontroly a sebaregulácie v správaní a vystupovaní tak, aby svojimi prejavmi nielen na pracovisku, ale aj v súkromí, dôstojne reprezentoval súdnu moc a aj takýmto spôsobom budoval dôveru verejnosti v súdnictvo. Sudca by mal teda starostlivo zvážiť dopady svojho správania na verejnosť, majúť vždy na pamäti, že svojim správaním ovplyvňuje obraz súdnej moci v očiach verejnosti. Sudca je sudcom 24 hodín denne. Preto prísnejšie požiadavky na jeho správanie sa uplatnia aj v jeho bežnom živote.
14. Sudca má predstavovať istú spoločenskú autoritu a musí si byť vedomý, že celé jeho počinanie bude verejnosťou vnímané citlivejšie ako u iných osôb. Sudca by mal svojim správaním a vystupovaním byť pre ostatných a verejnosť osobou hodnou nasledovania a vzorom, nielen svedomitým plnením profesijných povinností, ale aj štýlom života a správaním sa v súkromí. Sudca svojim občianskym životom a svojim správaním má byť príkladom dobrých spoločenských spôsobov a osobnej dôstojnosti. To platí o to viac v spoločnosti, kde dôvera verejnosti v súdnu moc je alarmujúco nízka.
15. Medzi základné osobnostné predpoklady sudcu patrí emočná stabilita a kultivované, zdvorilé vystupovanie, ako aj schopnosť vzbudzovať dôveru a rešpekt. Sudca musí

mať dostatočne vyvinutú schopnosť sebaovládania tak, aby jeho reakcie mohli byť z hľadiska nestranného pozorovateľa vyhodnotené ako primerané.

16. Pokiaľ sa sudca ocitne v konfliktnnej situácii s inou osobou, mal by riešenie konfliktu nájsť v inteligentných spôsoboch – ako je napríklad konštruktívna komunikácia. Za inteligentný spôsob vyriešenia konfliktu, ktorý by svedčil o dostatočnej úrovni emočnej stability a kultivovaného vystupovania, nepatrí fyzický útok sudcu na inú osobu. To platí o to viac, pokiaľ sa jedná o útok na osobu iného sudcu. Vo vzťahu k osobe iného sudcu platí záväzok budovať vzťahy medzi sudcami založené na dôvere, čestnosti, tolerancii, rešpekte, ohľaduplnosti, vzájomnej pomoci a výmene skúseností. V prípade ocitnutia sa v konflikte sudca musí vedieť deeskalovať napätie s cieľom nájsť riešenie konfliktu. Pritom by sa mal vyhnúť skratovej reakcii a impulzívnemu, pudovému správaniu.
17. Sudca svojim životom má demonštrovať oddanosť právnomu poriadku a rešpektovaniu ľudských práv a základných slobôd. Fyzický útok je útokom na fyzickú integritu, ale aj atakom na ľudskú dôstojnosť. Fyzický útok sudcu na sudcu, je útokom na kolegu, verejného činiteľa.
18. Podstata materiálneho právneho štátu spočíva v zásadnom odmietaní násilia alebo svojpomoci pri riešení vlastných problémov, a naopak, vo funkcii práva ako moderátora spoločenských vzťahov.
19. Zásady etiky zdôrazňujú morálne vlastnosti sudcov (čl. I ods. 2). Bezúhonnosť v kontexte čl. III ods. 1 zásad etiky je potrebné vykladať ako povinnosť správať sa čestne a povinnosť správať sa dôstojne a so ct'ou. Fyzický útok sudcu na iného sudcu spočívajúci v chytení za košeľu pod krkom nie je dôstojným správaním.
20. Morálna integrita súdnictva predpokladá okrem iného aj presadzovanie morálneho štandardu predstaviteľov súdnej moci trvaním na osobnostných predpokladoch sudcu. Sudca by mal byť sociálne skúsený, s kultivovaným vystupovaním, slušný a zdvorilý, s plánovitým a predvídateľným, menej emočne podmieneným spávaním, emočne stabilný, rozumejúci role sudcu v spoločnosti, uvedomujúci si vplyvu správania v súkromí na zastávanú spoločenskú rolu, pripravený konštruktívne rieši spory. Mal by mať komunikačné zručnosti – ovládanie tzv. mäkkých komunikačných techník, argumentácie, vytvorenie priestoru na vypočutie si argumentov iných, otvorenosť zmieru. Fyzický útok sudcu na iného sudcu vyššie spomínané osobnostné predpoklady nespĺňa.
21. Fyzický útok sudcu na iného sudcu je demonštrovaním nelojality k právnomu poriadku a k etickým zásadám. Sudca by mal nielen v práci, ale aj v súkromí trvať na sofistikovanom a dôstojnom procese riešenia konfliktu podľa predpísaných pravidiel a odmietat' svojpomoc a akúkoľvek formu násilia ako spôsobu riešenia konfliktu.
22. Fyzický útok sudcu - konkrétne chytenie za košeľu pod krkom vo vzťahu k inému sudcovi na verejnosti je vždy, za akýchkoľvek okolností, bez ohľadu na intenzitu respektíve závažnosť, porušením čl. III ods. 1 zásad etiky. Jedná sa o správanie sudcu v rozpore s povinnosťou sudcu rešpektovať a presadzovať bezúhonnosť a morálnu integritu súdnictva a o nevhodné správanie či vystupovanie.